

A VÉR CSODÁI
és a
VÁRHATÓ IDŐJÁRÁS

feladatlapjait, melyek alapján felmértem tanulmányaimat, mellékelem. A gyerekek nagyon szeretik ezt a formát is, hasznossága pedig magas szintű.

Felmérés formái:

1. Bábozás. Ízlésfejlesztés, mozgáskultúra fejlesztése, közösségi
2. Fejtörő. szellem megszilárdítás, szép
3. Vetélkedő. magyar beszédre, árnyalt kifejezőkészségre szoktatást segítik.
4. Nyelvjátékok. Irodalombarát szakpróba.
5. Irodalombarát szakpróba.
6. Rajzok, illusztrációk készítése az olvasottakhoz.
7. Szövegrészek, kis történetek elmondása.
8. Témák szerinti tablók készítése.
9. Add tovább! Kérdés-felelet.
10. Kihagyásos szövegmondás. (Figyeld, melyik részt hagyta ki, pótolod!)
11. Zsákmacska.
12. Dobókocka.
13. Faliújságra kitett kérdésre gyűjtött feleletek.
14. Mit olvastál? (Pl.: tűzről, szénről stb.)
15. Papírszalag. (Amin kérdések-feleletek olvashatók, állítsd össze, hogy melyik kérdéshez melyik felelet tartozik.)

LUKÁCS TIBORNÉ
Galambok

Aktivitás, motivációs munka az ének-zene tanításában

„A gyermek telítve van mozgásvágygal, ötletekkel, ősi, boldog, játékos kedvvel. Csak engedni kell, hogy szabadon végigáradjon rajta, s kedve szerint formálja, alakítsa játékait. Hozzon a gyermeknek mindenki amit tud; játékot, zenét, örömet. De hogy mit fogad el, azt bizzuk rá. Csak az a lelki táplálék válik javára, amit maga is kíván.”
(Kodály Zoltán)

Dr. Nagy Sándor szerint a gyermek aktivitásának biztosítója az, hogy a nevelő helyesen értelmezett irányításával a gyermek maximális önállósággal dolgozza fel a szükséges ismereteket. Az aktivitás tehát elsősorban nevelői tudatosságot követel a gyermek irányításában. A nevelői tudatosság mellett a tanuló tudatossága is fontos, hiszen tudatosság nélkül senki sem lehet önálló. Tudnia kell a tanulónak, mit, miért, milyen céllal várunk tőle, mely területen dolgozhat önállóan. A tudatosság elve egyben motiváló

tényezőként is szerepel a nevelő fegyvertárában. A *maximális önállóság* azt jelenti, hogy a tanulóknak a legnagyobb fokú önállóságot kell biztosítani az adott körülmények között, úgy, hogy a nevelői segítségnyújtás csökkenő tendenciát mutasson. Ha az önállóság nő, sikerélményben van része a közösség minden tagjának. A nevelő éneke csak a bemutatásra szorítkozzék. Ha a nevelő énekel, az osztály figyelmesen hallgassa, közben keresse a választ a megadott megfigyelési szempontokra. Ha az osztály énekel, a nevelő hallgassa, értékelje. A hibás dallamrészeket mindenkor ki kell emelni, javítani. Ha az osztály már tudja a dalt, elérte a kívánt szintet, a tanár háttérbe vonulhat. Akkor láthatunk igazi aktivitást, ha a tanulók a dalt egyre kifejezőbben, átéltebben, élményszerűbben éneklik. Ehhez nemcsak a nevelői bemutatás, hanem a tartalmi megbeszélés, képek, diák stb. is hozzájárulhatnak. Pl.: olyan népdal tanításánál, amely a munkáról szól, feltétlen használhatjuk az alsó tagozatos diaképeket (környezet), de segítenek a földrajzos diák is. Nemcsak képekkel szemléltethetünk. A költészet is széles körű lehetőségeket biztosít.

Ha Leninről szóló dalt tanítunk, számos verssel biztosíthatjuk a nagy politikus életének történetét, tevékenységének jelentőségét. Természetesen mindez a tanulók bevonásával lehetséges. Erre a közös munkára tudatosan készítjük fel a tanulókat. Önálló feladatként kapják, hogy megfelelő verset keresnek, képeket gyűjtenek, vagy a földrajzot, környezetet tanító nevelőtől elkérik a diaképeket.

A tanulók önállóságra, aktivitásra nevelésének még eléggé járatlan útja tantárgyunkban a *csoportmunka*. Noha tárgyunk jellegénél fogva az esetek többségében talán az összes többi tárgynál jobban igényli a közösségi produkciót, személyiségformáló hatását elsősorban a közös éneklés nagyszerű élménye biztosítja, csak néhány alkalommal lehet élni a csoportmunka változatos formáival. Ezek közül néhány gyakorlati példa:

A 7–8. osztályban már nagyon sok népdalt ismernek a tanulók. Olyan órán, amikor a népdalok sajátosságait, a népdalgyűjtés történetét rendszerezzük, gyakoroljuk, számos lehetőség nyílik erre. A korszerű, audiovizuális eszközök – aspectomat, epidiaszkóp – segítségével képeket vetítünk a tanulóknak. A képek alapján népdalcímeket jegyezzenek fel a munkafüzetbe. Ezután a csoportok azt a feladatot kapják, válasszák ki közülük a munka-, katona-, szerelmes dalokat. Közülük egyet mutasson be a csoport. Ezzel és hasonló feladattal nemcsak nevelési, didaktikai elv megvalósításának tehetünk eleget már az óra bevezető részében. Ugyanennek az órának másik csoportos feladata lehet: magnófelvételtől három népdal hangzik fel 3 különböző népi hangszer megszólaltatásában. A csoport meghallgatja a dalt (gyengébb csoport esetében kétszer is), közösen megállapítják a sorszerkezetét.

A csoportmunkával biztosított aktivizálásnak másik formája, amikor az ismert dallami, ritmikai elemeket gyakoroltatjuk a feladatokkal. Pl.: egy tanult dal egy sorát írás-vevítővel kivetítjük.

Feladatok:

- I. csoport: Állapítsátok meg, milyen dó-ban van! Írjátok le a szolmizációs neveket a munkafüzetbe!
- II. csoport: Kopogjátok le a ritmusát! Írjátok fel az ütemmutatót!
- III. csoport: Találjátok ki, melyik népdalról van szó! Közösen énekeljétek el szöveggel!

A feladatok megoldása után az egész osztállyal énekeltesük el szöveggel és szolmizálva.

Szintén csoportosan végezhetünk játékos feladatokat is az órán. Ilyenekkel a még érdektelennek tűnő gyermekeket is aktivizálhatjuk. Kiválóan alkalmasak erre a felelgetős, kitalálós játékok, akár dallam, akár ritmus gyakorlásakor. Egyik csoport kopogja az ismert dal ritmusát, a következő folytatja, az utolsó pedig leéneklí szöveggel. Ugyanezt végezhetjük egy ismert dallamrész kiválasztásával, ott az utolsó csoport a ritmust adja vissza. (Ezt általában a jobb csoport végezze.) Nagyon kedvelt a tanulók körében, nemcsak aktivitásukat fokozhatja, de kapcsolatot is teremt más tárgyakkal is az ún. *rejtvényjáték*. Egy-egy rejtvény megfejtésére nincs idő a tanítási órán, ezért otthoni feladatként kaphatnak ilyet a csoportok. (Az így megoldott feladatoknak más közösségformáló ereje is van!) A következő rejtvénybe népi hangszerek nevét rejtettük el. A megfejtést otthon végzik a csoportok, melyet a tanítási órán ellenőrzünk. A helyes megfejtésért jutalmat kapnak. Pl.: zenei tárgyú kép, könyv.

1	C	2	I	3	T	E	4	R	5	A	6	H
7	I	R	U				8	O	L	E		
9	M	Ó	R	A					11	A	G	
	B		12	Ó	Z				13	B	E	
14	A	15	R	S			16	P	A	D		
17	L	Ó			18	T	I	19	M	Ú		
20	O	L	21	L	Ó	22	P	A				
23	M	A	R	T	A							

Vízszintes: 7. Papírra vet. 8. Francia „ujjé”. 9. Ifjúsági írónk. 11. Fagally ékezet h. 12. ... a csodák csodája. 13. A szobába. 14. ... poética. 16. Tanuló ülőhely. 17. Háziállat. 18. Személyes névmás. 19. Alkotás. 20. Vágó-nyíró szerszám. 22. Nagyszülő egyik fele. 23. A sav tette.

Függőleges: 2. Regényszerző. 3. Ilyen táská is van! 4. Megszid. 5. Amerikai állam. 10. Névelő. 15. Akiről szó van. 16. Dohányzó eszköz. 18. Gyakori családnév. 21. L. R.

Igen nagy hatással lehet a tanulókra az olyan jutalom, amikor a hangszereket hallják. Ha lemezről nem áll módunkban bemutatni, készítsünk magnófelvételt olyan emberekkel, esetleg népi hangszereken játszó, azokat bemutató népművésszel, a birtokában levő sok szép népdalból, melyek minden darabja értékes ajándékot jelent a tanulóknak. A már említett élményt ezzel is biztosíthatjuk.

A csoportos foglalkozások alkalmával sem csökkenhet a nevelő szerepe, hiszen az irányítás, ellenőrzés csakis az ő feladata. Ezek a foglalkozások a külső szemlélő számára nem mutatósak, zsongásuk nem szórakoztató. Eredményességük azonban felbecsül-

hetetlen, hiszen többek között nem kisebb célt szolgálnak, mint az önállóan tevékenykedő, aktívan cselekvő emberek nevelését.

Külön kell szólni tantárgyunk legfőbb motivációjáról, a művészi élményről. A zene egyes elemei, így főként a ritmus, a tempó, a dinamika, hangszín önmagában is élvezetet jelent a gyerekeknek, különösen akkor, ha az a mozgással párosul.

Nagyobb öröm egy gyerekeknek a hangszert megszólaltatni, mint csupán meghallgatni. Feltétlen éljünk tanítási óráinkon azzal a lehetőséggel, hogy a hangszeren játszani tudó gyerekeket szerepeltessük. Felhasználhatjuk a már tanult dalok felismertetésére, vagy a népdaloknál a sokféle variációból meghallgatnak egyet. (Pl.: 7. o. Szépen úszik a vadkacsa; Sűrű csillag stb.) Bármelyik variáció maradandó élményt nyújt.

A közös éneklés mellett fontos motivációs tényező az egyéni éneklés is. Az énekórának számtalan olyan része van, amikor alkalom nyílik erre. Sok esetben azonban nem élünk vele, mert a közös énekléssel szemben nem mérhető le azonnali eredménye. Tanulóink többsége szeret szerepelni, s erre adjunk alkalmat azzal is, hogy a tanult dalokból önállóan is bemutathassanak egy kis csokrot. Ezzel még az öntevékenységnek azt a formáját is segítjük, amikor önálló cselekvésre készítjük a tanulót a dalsokor összeállításával.

A tanulók aktivitását döntően befolyásoló tényező az osztályozás. Ezen a téren legfőbb feladatunk lenne annak elérése, hogy ne a jegyért legyenek aktívak, hanem a tárgyért.

Korábban szó esett a gyűjtőmunkáról, mint aktivitási tényezőről. 10–14 éves korban gyűjtési lázban vannak a gyerekek. Képeket, képeslapokat halmoznak fel. Mindezt a hobbít az említett módszerek alkalmazásával maximálisan kihasználhatjuk.

A helyes mederben, jó szellemben vezetett iskolai zenei nevelésnek igazi eredménye akkor mutatkozik meg, mikor a későbbi években felnőtt tanítványaink régi zenei élményüktől fűtve cselekvő módon utat találnak a társas zenéléshez, énekléshez.

